

PLANIFICAREA STRATEGICĂ ȘI RISCURILE ÎN FINANȚARE A INFRASTRUCTURII DE APĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

Dr. conf. univ. Tatiana MOROI

CUPRINS:

1. Concepții privind planificarea strategică în finanțarea infrastructurii de apă
2. Considerații privind riscurile aferente finanțării infrastructurii de apă

Întrebări de recapitulare

Studii de caz

Bibliografie

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- Cunoașterea conceptelor de planificare strategică
- Analiza tehnicilor de planificare strategică
- Caracteristica riscurilor aferente protecției mediului
- Determinarea riscurilor din perspectiva instrumentelor economice aplicate în managementul resurselor acvatice

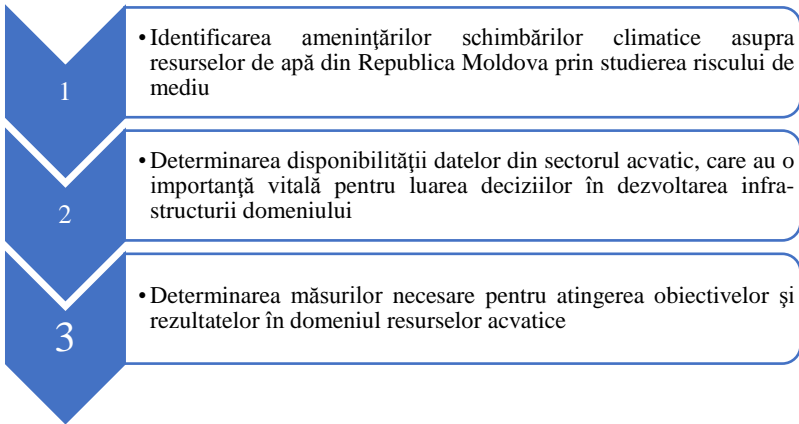
CONCEPTE-CHEIE:

Planificarea strategică, instrumente economice, riscuri financiare.

1. CONEPȚII PRIVIND PLANIFICAREA STRATEGICĂ ÎN FINANȚAREA INFRASTRUCTURII DE APĂ

Obiectivul general al strategiei de alimentare cu apă și sanitație îl constituie asigurarea graduală a accesului la apă sigură și sanitație adecvată pentru toate localitățile și populația Republicii Moldova, contribuind, astfel, la îmbunătățirea sănătății, calității vieții și la dezvoltarea economică a țării.

Acțiunile caracteristice priorităților în domeniul susținerii resurselor acvatice trebuie să vizeze următoarele aspecte importante:

Sursa: elaborat de autor

Legislația națională și comunitară în domeniul resurselor acvatice poate fi realizată numai prin investiții considerabile în infrastructură.

În situația economică actuală a Republicii Moldova, o astfel de investiție trebuie să fie planificată și programată respectându-se constrângerile care se impun, motiv pentru care se acordă o atenție deosebită acestei provocări.

Provocările existente în domeniul resurselor acvatice pot fi elucidate din următoarele puncte de vedere:

1. Din punct de vedere juridic:

- instrumentele de planificare, menite să permită investițiile în dezvoltarea infrastructurii sectorului;
- criteriile de evaluare a performanțelor companiilor, care furnizează servicii de alimentare cu apă.

2. Din punctul de vedere al infrastructurii:

- starea tehnică nesatisfăcătoare a sistemelor de alimentare cu apă potabilă și de epurare a apei uzate;
- procentul mic al proiectelor de investiții pentru extinderea și modernizarea sistemelor de alimentare cu apă.

3. Din punct de vedere informațional:

- lipsa bazelor de date integrate pentru un proces decizional bine informat;
- lipsa unor indicatori de monitorizare a companiilor.

Dificultățile în dezvoltarea infrastructurii se raportează la criteriile de proiectare și instrumentele de planificare a infrastructurii sectorului acvatic, precum și la programele de monitorizare a calității apei potabile și apei uzate și la controlul calității în laboratoare.

Planificarea financiară reflectă ansamblul activităților prin intermediul cărora se dimensionează necesarul de resurse bănești și se stabilesc cele mai eficiente modalități de procurare a acestora, în vederea asigurării îndeplinirii în practică a obiectivelor și acțiunilor ce dau conținut strategiei și tacticii generale a întreprinderii, cu costuri și riscuri minime.

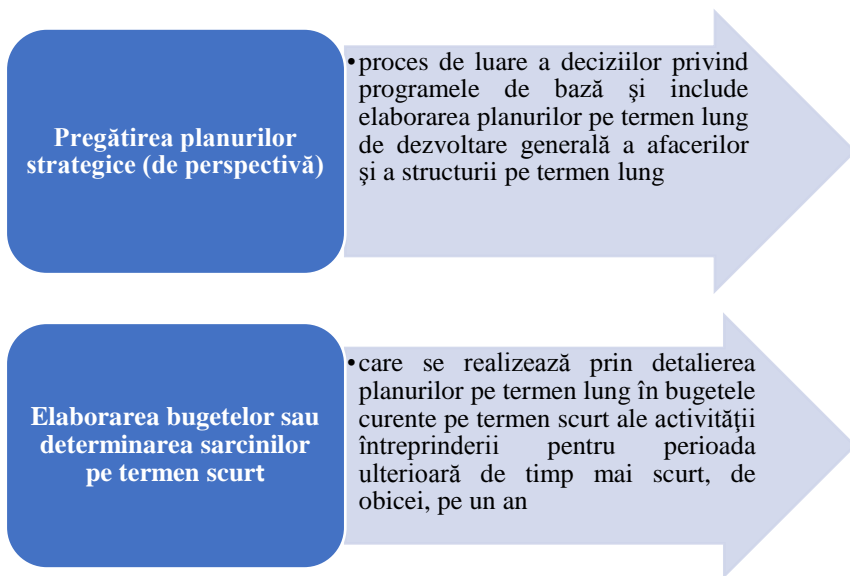
Obiectivele planificării financiare sunt:

1	2	3
<ul style="list-style-type: none">• asigurarea acoperirii financiare a activității prevăzute în programul de dezvoltare economică utilizând instrumente valorice proprii	<ul style="list-style-type: none">• efectuarea controlului asupra modului de asigurare a acoperirii financiare a activității	<ul style="list-style-type: none">• exercitarea influenței pozitive asupra modului de derulare a fenomenelor și proceselor economico-financiare în scopul realizării eficiente a echilibrului financiar și prevenirea riscurilor

Sursa: elaborat de autor

Planificarea reprezintă ansamblul de acțiuni coerente, prin care se urmărește dirijarea activității economice corespunzătoare anticipărilor, determinate științific, în cadrul unui plan, iar ansamblul activităților prin care se studiază alternativele de urmat și se alege varianta optimă, reprezintă procesul de planificare.

Se disting două direcții de bază în activitatea de planificare:

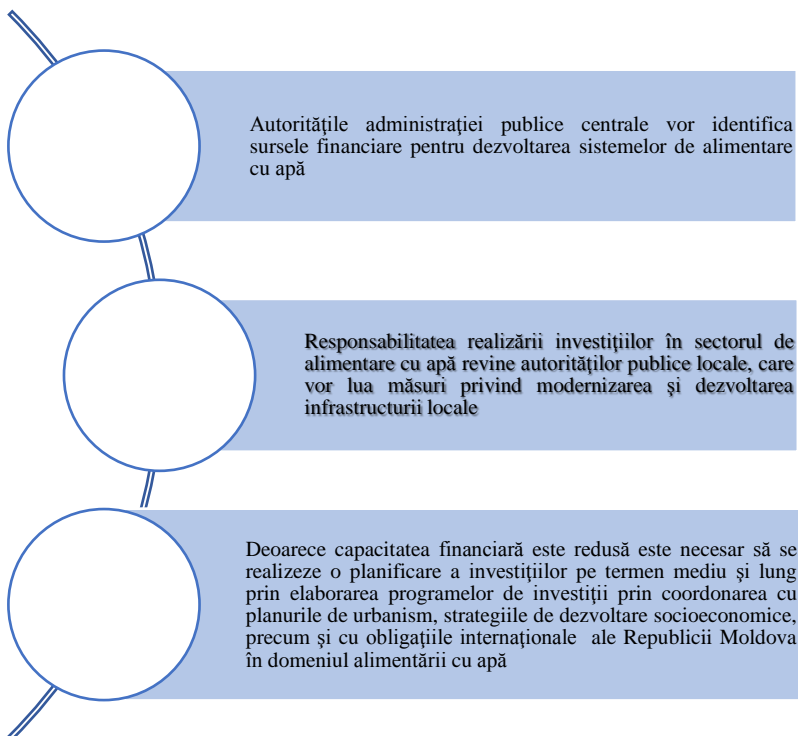
Sursa: elaborat de autor

Planificarea strategică vizează dezvoltarea și consolidarea afacerii pe termen lung și are ca obiective fundamentale creșterea cifrei de afaceri prin realizarea programelor și proiectelor investiționale previzionate și promovarea întreprinderii.

Pe baza obiectivelor strategice, se elaborează diverse „scenarii de acțiune”, apoi se determină necesarul de finanțare și se identifică structura optimă de finanțare, informații care stau la baza planului de afaceri managerial.

Planificarea operațională presupune previziunea vânzărilor, veniturilor și activelor necesare, conform diferitelor strategii adoptate și apoi luarea unei decizii privind modul de acoperire a necesarului de fonduri pentru finanțare.

Planificarea și dezvoltarea sistemelor publice de alimentare cu apă în vederea creșterii nivelului accesului populației la servicii de calitate înaltă se referă la următoarele aspecte:

Sursa: elaborat de autor

Necesarul de investiții include costurile de proiectare și planificare, costul materialelor, echipamentului, precum și costul lucrărilor de construcție, inclusiv al operării sistemelor publice.

Implicarea factorilor interesați în procesul de management al apei și resurselor acvatice reprezintă un concept de importanță esențială pentru dezvoltarea corespunzătoare a sectorului.

Caracterul special al sectorului dat de faptul că resursa gestionată are rol extrem de important în menținerea echilibrului ecologic, combinat cu contextul în care gestionarii corpurilor de ape și ai altor resurse naturale, precum și managerii altor sectoare sunt sau pot fi afectați de calitatea resurselor de apă. Impune transformarea managementului într-unul participativ.

Trebuie să ținem cont că, în contextul managementului apei ca resursă, valorificarea se efectuează, în general, la nivel operațional, iar beneficiarii valorilor economice directe și indirecte, productive sau neproductive, fac parte din grupul mare al factorilor interesați. În consecință, nivelul operațional capătă responsabilități suplimentare celor legale și strategice, fiind obligați să prezinte și să-și asume succesul sau insuccesul activităților implementate. Deoarece liniile directe sunt trasate de nivelul strategic prin nivelul tactic, responsabilitatea succesului sau insuccesului pe termen lung este distribuită și la aceste niveluri.

În calitate de factori interesați în categoria autorităților publice, se prezintă instituțiile de stat prin următoarele roluri:

- 1) elaborarea hărților de risc la inundații la nivelul localităților și verifică respectarea regimului de construire în zonele inundabile;
- 2) refacerea drumurilor naționale, a podurilor și a construcțiilor hidrotehnice cu rol de apărare împotriva inundațiilor aferente, afectate de viituri;
- 3) atribuții privind prognoza debitelor în acumulările proprii, întocmirea planurilor de apărare împotriva inundațiilor a sistemelor hidrotehnice proprii.

Participarea factorilor interesați este justificată și recomandată prin prisma următoarelor considerente:

- 1) de asigurare a transparenței prin informarea publicului în mod corect și accesibilizarea informațiilor și cunoștințelor disponibile;
- 2) de garantare a unui proces democratic de luare a deciziilor, în conformitate cu drepturile fundamentale ale omului;
- 3) de integrare a cunoștințelor și resurselor de care dispun factorii interesați în procesul de management al domeniului, pentru a-l face mai eficient.

Avantajele vor fi, însă, evidente doar în măsura în care procesul de participare a factorilor interesați se realizează în baza unui plan bine definit, construit pe analiza factorilor interesați, în mod profesionist și onest, astfel, încât să se construiască o relație de încredere și colaborare reală între managerii apei și resurselor acvatice și factorii interesați. Trebuie, de asemenea, să se accepte

faptul că participarea presupune alocarea de resurse suplimentare, în special, de timp și de resurse umane, procesul decizional devenind mai anevoios.

Implicarea în dezbateri și în procesul de elaborare a unor strategii sau de implementare a unor proiecte a factorilor interesați are ca principale avantaje:

1. Permite evitarea, pe termen scurt și mediu, a potențialelor conflicte;
2. Asigură un transfer parțial al responsabilităților;
3. Permite implicarea și a altor entități și, după caz, atragerea de resurse în procesul de management.

Planificarea strategică trebuie să se facă coordonat, la toate nivelurile din interiorul sectorului (operațional, tactic, strategic) și ținând cont de alte sectoare de activitate, astfel, încât contribuția sectorului să fie eficientă la dezvoltarea durabilă locală, regională și națională.

2. CONSIDERAȚII PRIVIND RISCURILE AFERENTE FINANȚĂRII INFRASTRUCTURII DE APĂ

Într-o viziune foarte largă, *riscul* reprezintă probabilitatea apariției unor evenimente cu repercusiuni negative asupra afacerii, activității etc., adică evenimentele, care, în cazul în care s-ar fi produs, ar fi generat pierderi, pagube economico-financiare, cheltuieli suplimentare neprevăzute ori ar fi generat pierderea parțială sau integrală a profitului scontat (așteptat, preliminar).

Problematika gestiunii riscului permite o mai bună înțelegere a contextului socio-economic, dar mai ales relevă amenințările cărora întreprinderea trebuie să le facă față, dacă doresc să se mențină pe piață.

Trebuie menționat faptul că analiza și gestiunea riscului nu elimină riscul, ci permit evaluarea efectelor expunerii la risc și alocarea judicioasă a resurselor, precum și elaborarea planurilor și prognozelor privind perspectivele finanțării infrastructurii de apă.

Pe lângă riscurile nemijlocit aferente activității desfășurate, riscurile pot fi asociate și cu:

evenimente nefavorabile produse pe piața schimburilor (piața valutară), pe piața titlurilor de valoare, pe piața mărfurilor

evenimente de credit (insolvabilitate, înrăutățirea bonității financiare etc.) aferente partenerilor de afaceri

evenimente operaționale inerente proceselor interne ale agentului economic

evenimente sociale declanșate în regiuni instabile

evenimente politice generate în statele politic vulnerabile

evenimente juridice cauzate din modificări ale legislației

evenimente naturale legate de calamități și dezastre naturale

Schimbările climatice rămân cel mai important risc extern pentru securitatea apei din țară. Modelarea rezultatelor indică faptul că clima mai aridă și mai caldă pe viitor va avea un efect modest asupra disponibilității și fiabilității apei pentru uz municipal și industrial și riscurile pot fi atenuate prin eficiență, reciclare și măsuri de gestionare a cererii. Totuși, o climă mai aridă va afecta deficitul de apă pentru irigare, prin extinderea bazinelor hidrografice de captare și agricultura alimentată din apa de ploaie, care, deja, este vulnerabilă. Un șir de măsuri, precum irigarea adaptivă și practicile agronomice reziliente, măsurile de alocare, care să favorizeze uzul de valoare înaltă și stocările sezoniere pot fi valorificate pentru a gestiona riscurile de insecuritate a apei pentru economie și mijloacele de trai.

Suprasolicitarea resurselor naturale, poluarea peste limitele capacității de asimilare a mediului, defrișarea pădurilor provoacă

unele schimbări ireversibile desfășurarea firească a proceselor naturale.

În acest context, a devenit actuală cercetarea riscului de mediu, definit de majoritatea specialiștilor drept riscul apariției unui efect neașteptat, ca urmare a expunerii la un factor perturbator.

Riscuri pentru resursele acvatice ale Republicii Moldova determinate de schimbările climatice

Categoria impactului	Impactul asupra resurselor de apă	Impactul social/economic
Temperaturi ridicate, valuri de căldură	Reducerea anuală a debitului; Schimbări în calitatea apei	Disponibilitatea redusă pentru utilizarea de către populație; Creșterea cererii pentru irigare; Poluarea sporită a apei; Cerințe de tratare suplimentară a apei potabile
Schimbarea regimului de precipitații	Reducerea fluxului râurilor mici; Deficitul înalt de apă; Modificările regimului hidrologic	Riscul pierderii calității apei; Conflicte între utilizatorii de apă
Fenomene extreme: secete, inundații	Fluxuri scăzute și capacitate redusă de diluare; oxigen dizolvat redus; deficit sporit de apă	Risc înalt de deșertificare; Înmulțirea sporită a algelor, conținutul sporit de bacterii afectează sănătatea populației, ecosistemele, agricultura, asigurarea cu apă
	Diluarea sporită a sedimentelor; Sporirea volumului substanțelor nutritive, patogenilor și toxinelor transportate cu apa	Eroziune sporită; Deteriorarea infrastructurii, abandonarea terenurilor; Cheltuieli sporite pentru acțiuni de urgență și remediere

Pentru minimizarea impactului negativ și a pierderilor ce pot fi cauzate de o eventuală survenire a situației de risc, sunt necesare acțiuni îndreptate spre evaluarea luării deciziei și gestiunea eficientă a informației cu referire la riscul de mediu.

Apa este esențială pentru viața omului, natură și economie și are un rol fundamental în ciclul de reglare al climei. Ea este o resursă, care se regenerează în permanență, dar este în același timp finită și nu poate fi nici produsă, nici înlocuită cu alte resurse. Importanța de necontestat rezultă din funcțiile multiple, pe care apa le îndeplinește, respectiv din rolul extrem de important în menținerea echilibrului ecologic, a unui mediu natural sănătos.

Identificarea punctelor forte în dezvoltarea infrastructurii de apă

Realizarea aspectului favorabil prin sensibilizarea opiniei publice privind importanța dezvoltării domeniului alimentării cu apă, aceste servicii fiind plasate în sfera activităților de interes economic general

Disponibilitatea organizațiilor financiare internaționale și a țărilor donatoare de a acorda asistență tehnică și financiară, inclusiv resurse investiționale

Armonizarea legislației și standardelor naționale cu cele comunitare prin angajamentele asumate de către Republica Moldova în procesul de negociere a Acordului de Asociere cu UE

Sursa: elaborată de autor

În anul 2020, în Republica Moldova, au fost efectuate 36 de acțiuni de modernizare a sistemelor de alimentare cu apă potabilă a localităților, inclusiv măsuri de renovare și reconstrucție a turnurilor

de apă și sondelor arteziene, precum și 8 măsuri de modernizare a sistemelor de alimentare cu apă a Instituțiilor Medico-Sanitare Publice.

Provocările și riscurile în domeniul gestionării resurselor de apă sunt determinate de condițiile teritoriale și naturale specifice, precum și particularitățile specifice fiecărei țări, inclusiv obligațiile sale internaționale și natura politicii sale naționale.

Oportunități de dezvoltare a infrastructurii de apă în Republica Moldova

Monitorizarea și evaluarea performanței în domeniul finanțării resurselor acvatice

Alocarea optimă a investițiilor publice de capital

Sporirea eficienței în domeniul realizării investițiilor în resursele acvatice

Îmbunătățirea performanțelor de mediu și indicatorilor de sănătate

Sursa: elaborată de autor

Dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și sanitație contribuie la îmbunătățirea sănătății, demnității și calității vieții, precum și dezvoltarea economică a țării. Legislația comunitară în domeniul alimentării cu apă și sanitație poate fi realizată numai prin investiții mari în infrastructură.

Trebuie să se aibă în vedere că serviciile publice de alimentare cu apă și sanitație au un rol decisiv pentru îmbunătățirea calității vieții tuturor cetățenilor și pentru evitarea excluderii sociale și izolării. Ținând cont de importanța lor pentru economie și pentru producerea de alte bunuri și servicii, eficiența și calitatea acestora constituie un factor de competitivitate și de cea mai mare coeziune, în special datorită faptului că permit atragerea investițiilor în regiuni

mai puțin favorizate. Furnizarea de servicii publice de alimentare cu apă și sanitație într-o manieră performantă și nediscriminatorie constituie, la rândul său, o condiție pentru o mai bună integrare economică în Uniunea Europeană.

ÎNTREBĂRI DE RECAPITULARE

1. Care sunt provocările existente în domeniul resurselor acvatice?
2. Care este obiectivul general al strategiei de alimentare cu apă și sanitație?
3. Ce reprezintă planificarea financiară?
4. Numiți aspectele privind planificarea și dezvoltarea sistemelor publice de alimentare cu apă în vederea creșterii nivelului accesului populației la servicii de calitate înaltă.
5. Ce reprezintă riscul?
6. Explicați riscurile pentru resursele acvatice ale Republicii Moldova, determinate de schimbările climatice.
7. Care sunt punctele forte în dezvoltarea infrastructurii de apă?
8. Care sunt oportunitățile de dezvoltare a infrastructurii de apă în Republica Moldova?
9. Care sunt acțiunile realizate în anul 2020 privind modernizarea infrastructurii de apă în Republica Moldova?
10. La ce contribuie dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și sanitație?

TESTE DE AUTOEVALUARE

1. Obiectivele planificării financiare sunt:

- a) recuperarea împrumuturilor din perioada precedentă;
- b) asigurarea acoperirii financiare a activității prevăzute;
- c) efectuarea controlului asupra modului de asigurare a acoperirii financiare;
- d) determinarea relațiilor de plasare a deficitului bugetar.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: b, c

2. Planificarea strategică se referă la:

- a) dezvoltarea infrastructurii pe termen lung;
- b) dezvoltarea și consolidarea afacerii pe termen scurt;
- c) detalierea planurilor pe termen lung în bugetele curente ale activității;
- d) realizarea obiectivelor fundamentale prin realizarea proiectelor investiționale.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: a, d

3. Identificați rolul factorilor interesați prezentați prin instituțiile de stat:

- a) refacerea construcțiilor hidrotehnice cu rol de apărare împotriva secetelor;
- b) atribuții privind prognoza debitelor în acumulările proprii;
- c) atribuții privind modificarea regimului hidrologic;
- d) elaborarea planurilor de apărare împotriva inundațiilor a sistemelor hidrotehnice.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: b, d

4. Riscurile pot fi asociate cu următoarele evenimente:

- a) naturale;
- b) ilegale;
- c) operaționale;
- d) virtuale.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: a, c

5. Identificați impactul asupra resurselor de apă în cazul secetei:

- a) risc de deșertificare;
- b) deficit sporit de apă;
- c) eroziune sporită;
- d) oxigen dizolvat redus.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: b, d

6. Selectați oportunitățile de dezvoltare a infrastructurii de apă în Republica Moldova:

- a) monitorizarea performanțelor în domeniul finanțării resurselor acvatice;
- b) sustragerea eficientă a investițiilor publice de capital;
- c) sporirea eficienței în domeniul minimizării investițiilor în domeniul resurselor acvatice;
- d) îmbunătățirea performanțelor de mediu.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: a, d

BIBLIOGRAFIE:

1. Hotărârea Guvernului nr. 199 din 20-03-2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2030).
2. Raport final privind analiza situației în sectorul de apă în contextul adaptărilor la schimbările climatice, 2014. (http://adapt.clima.md/public/publications/3655279_md_raport_final_s.pdf)
3. Использование экономических инструментов управления водными ресурсами, водными объектами и водной инфраструктурой в Молдове, Учебные материалы – проект для апробации, mai, 2020/ https://www.euwipluseast.eu/images/2021/02/PDF/MD_EUWI_Training_materials_EIs_for_IWRM_RU.pdf
4. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34809/154464sumRO.pdf?sequence=8>